

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
lena.runesdotter@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över SOU 2025:58 En stärkt hästnäring – för företagande, jämställdhet, jämlikhet och folkhälsa, LI2025/01991.

Er beteckning: LI2025/01991

Sammanfattning

En stärkt hästnäring skulle bidra till hållbar utveckling i Västerbotten, inte minst till en ökad social hållbarhet. Länsstyrelsen Västerbotten menar att hästföretagande skulle kunna utgöra en viktig del av landsbygdens ekonomi.

Länsstyrelsen ser hästnäringen som en viktig bransch som behöver stärkas för att kunna växlas upp till ett mer långsiktigt hållbart företagande ur ett ekonomiskt perspektiv och för ökad sysselsättning, men även för att kunna bidra till flera av de fördelar avseende landsbygdsutveckling, jämlikhet, folkhälsa och i viss mån beredskap som utredaren pekar på.

Dock ser Länsstyrelsen att flera av de förslag och bedömningar som utredaren lägger fram riskerar att inte leda till de förbättringar som denne resonerar kring, utan tvärtom till negativa effekter.

Länsstyrelsen Västerbotten anser inte att hästnäringen ska ta del av stöden som riktar sig till livsmedelsproducerande företag. Syftet med hästverksamheten är sällan livsmedelsproduktion.

Däremot anser Länsstyrelsen Västerbotten att hästnäringen ska kunna ta del av stöd som riktar sig mot mål för att bibehålla ett öppet odlingslandskap samt där lantbruksföretag avser att skapa diversifierande verksamhet.

Exempel på andra förändringar som Länsstyrelsen avstyrker är att ge utökade befogenheter till djurhållare och andra yrkeskategorier än veterinärer; att införa villkorad läkemedelsanvändning för häst

och att undanta hästnäringen från bygglovs- och strandskyddsbestämmelser för hästföretagande.

Hästen och hästnäringens betydelse i försörjningsberedskapen varierar stort mellan företagen. I många sammanhang finns dock en viktig indirekt betydelse som breddning av företagandet inom livsmedelsproduktionen, genom egen hästverksamhet, besöksverksamhet, foderproduktion till hästar, naturvårdande insatser eller miljöåtgärdanden. Att kunna ta del av kompetensutvecklande insatser vore gynnsamt för hästnäringen, men om hästnäringen i större omfattning ska ingå behöver dock budgeten utökas för att inte fördelningen ska bli ofördelaktig för livsmedelsproducerande företag. Dock bör poängteras att inte alla hästar skulle kunna tas tillvara som livsmedel då en stor del av populationen behandlats med läkemedel som diskvalificerat dem från livsmedelskedjan, eller som av andra anledningar inte får gå till slakt. Efterfrågan på hästkött är lågt i dagsläget, och sannolikt skulle det krävas en tämligen kritisk situation innan den inställningen drastiskt skulle ändras. Hästens betydelse som dragdjur i lantbruket skulle kanske på en väldigt lokal nivå kunna öka vid drivmedelsbrist, men Länsstyrelsen bedömer hästdrivet jordbruk inte kan ses som annat än en marginell företeelse ur ett nationellt perspektiv.

Länsstyrelsen anser att utredaren inte i tillräcklig omfattning redovisat analys av bakomliggande anledningar till statistikunderskott eller dålig lönsamheten. Orsakerna är sannolikt mångfacetterade och varierande. Otillräckliga incitament för de mindre företagen att växa kan vara en del, eftersom det ofta handlar om att enbart bära sitt eget hästintresse med tävlingsverksamhet och livsstil, snarare än en strävan att maximera vinst. Inte heller har i tillräcklig omfattning undersökts vilka negativa konsekvenser som förslagen om lättnader i bygglovs- och strandskyddsbestämmelser skulle få för livsmedelsproducerande aktörer, eller hur det faktum att fler aktörer skulle komma att få dela på samma pott avseende stöd inom gemensamma jordbrukspolitiken skulle falla ut.

Länsstyrelsen vill även tillägga att virtuella stängsel är helt olämpliga för djurslaget häst, och skulle komma att få stora negativa effekter ur djurskyddsperspektiv på grund av hästens inneboende beteende- och reaktionsmönster.

Kap 2.10

2.10.1

Förslag: Jordbruksverket uppdras ta fram nödvändiga system och parametrar samt digitala hästpass

Länsstyrelsen *avstyrker förslaget* i den form det lagts fram av utredaren, avseende extra uppdrag till Jordbruksverket med särredovisningar då detta borde kunna inrymmas i redan befintliga uppdrag. Länsstyrelsen ställer sig dock positiv till att statistik på ett enkelt sätt kan tas fram och rapporteras för att belysa förhållanden och jämföra resultat i hästnäringen. Redan i dag finns system för registrering av anläggning och tilläggregistrering av hästar, men trots att det är obligatoriskt och enkelt att genomföra finns många anläggningar och djur som inte är korrekt registrerade. Orsaken till att dessa registreringar sker i för låg omfattning i dag behöver sökas och åtgärdas, och Länsstyrelsen bedömer att det torde inte enbart ha sin grund i formatet för rapportering. Länsstyrelsen bedömer att det kan finnas kunskapsbrist om varför det är viktigt att registrering sker. Betydelsen för exempelvis smittskyddsarbete, livsmedelssäkerhet och företagsekonomi bör framhållas för att öka förståelse för och viljan att rapportera.

Beträffande digitala hästpass ser Länsstyrelsen en del svårlösta problem, t ex att alla veterinärer måste kunna få tillgång till vart och ett av de digitala passen, och att administration torde förflyttas från djurhållare till veterinär som i sin tur behöver ta ut sina ökade kostnader på djurhållaren. Om de olika system som hanterar identifikation av hästdjur och anläggningsregister kunde kopplas samman skulle möjligen digitala pass kunna innebära fördelar, men att nå det läget framstår ytterst komplicerat. Länsstyrelsen *avstyrker därför även förslaget om digitala pass, såsom dessa beskrivs i utredningen.*

Kap 3.19

3.19.1; 3.19.2 och 3.19.3

Förslag: Inkludera hästföretagare i investeringsstödet för ökad konkurrenskraft och öronmärkt delar av stödet till små företag och mindre investeringar

Länsstyrelsen anser att investeringsstöd i under kommande programperiod för jordbrukarstöd i den gemensamma jordbrukspolitikerna ska koncentreras till livsmedelsproducerande företag och *avstyrker förslaget om att inkludera hästföretagare* bland dem som kan tilldelas investeringsstöd. Hästföretagande kan utgöra diversifiering av ett livsmedelsproducerande lantbruksföretag. Med den kommande CAP-periodens sannolikt minskade budget är det av högsta vikt att tillgängliga medel fördelas till de företag som direkt bidrar till livsmedelsförsörjningen och att det inte uppstår konkurrens med andra näringar.

Hästen och hästnäringens betydelse i försörjningsberedskapen varierar stort mellan företagen. Visserligen ingår foderproduktion även till hästnäringen, egen eller andras, i många livsmedelsproducerande företags breddning av sina verksamheter, men Länsstyrelsen menar alltså att investeringsstöden har bäst verkan om de riktas direkt till de livsmedelsproducerande företagen. Många hästar är utskrivna ur livsmedelskedjan och dessa djur får ej nyttjas vare sig som foder till karnivorer eller som livsmedel. Antalet hästar kan alltså inte översättas till antal djur som potentiellt kan användas som livsmedel. Efterfrågan på hästkött hos konsumenterna är mycket lågt i dagsläget, och det är såvitt Länsstyrelsen bedömer en inte helt enkel sak att vända detta. Det är heller inte möjligt för alla slakterier att ta emot hästar för slakt även om efterfrågan på hästkött skulle öka, då det skulle kräva stora investeringar avseende anläggningarnas utformning och kapacitet.

Däremot kan det finnas goda skäl att omfamna djurslaget häst i andra stödsammanhang såsom betesdjur i naturbeten för ökad biologisk mångfald och för andra naturvärden. Länsstyrelsen bedömer att det kan finnas kunskapsbrist om de möjligheter hästföretagare har vad gäller att ansöka om betesrestaurering och

betesnyttjande samt om andra miljöåtgärder. Rådgivning kring detta samt om hur hästföretagare och livsmedelsproducenter kan samverka kring marknyttjande och liknande för att kunna uppfylla villkor kring olika slag av jordbrukarstöd borde kunna vara en framkomlig väg. Att kunna ta del av kompetensutvecklande insatser vore gynnsamt för hästföretagare, men om hästnäringen i större omfattning ska ingå behöver budgeten utökas för att inte fördelningen ska bli ofördelaktig för livsmedelsproducerande företag.

3.19.4

Förslag: Bestämmelser om bygglov och strandskydd justeras så att även hästnäringen in i definitionen av areella näringar

Länsstyrelsen *avstyrker* förslaget.

I många delar av landet och i vissa delar av Västerbotten råder konkurrens om markresurser, vilket leder till ökande markpriser och arrendekostnader. Detta leder till en situation som är negativ för livsmedelsproducerande företag till förmån för kapitalstarka intressenter, bland annat vissa aktörer i hästnäringen. Om hästnäringen skulle kunna etablera ekonomibyggnader utan bygglov i attraktiva lägen så som strandnära områden eller på högproduktiv jordbruksmark, skulle negativa effekter i form av undanträngningseffekter av olika slag kunna uppstå. Undantagen från bygglovskrav och krav för strandnära områden för areella näringar är kopplade till funktionella samband och behov för just dessa branscher och det finns en risk för överutnyttjande om motsvarande undantag skulle införas även för hästnäringen. Det kan i statsnära områden dock finnas lokala bestämmelser, såsom detaljplanläggning som reglerar etablering och som skulle förhindra negativa effekter, men detta omfattar ofta redan de branscher som definieras som areella näringar. I områden där samma markkonkurrens inte råder skulle aktörer i andra branscher kunna förfördelas på ett sätt som skulle kunna vara negativ ur ett sammantaget perspektiv. Samtidigt leder ett utvecklat företagande inom hästbranschen till positiva effekter och synergier på landsbygden. Produktion av foder till häst kan vara en breddning av ett livsmedelsföretags verksamhet, både egen verksamhet och

andras, och samtidigt fungera väl i växtföljden, hålla landskapet öppet och hålla mark i skick att nyttja till livsmedelsproduktion om andra behov uppstår.

3.19.5

Förslag: Stärk företagares ställning vid försäljning av hästar till privatpersoner

Länsstyrelsen *tillstyrker förslaget*. Att hästar vid försäljning till privatpersoner omfattas av konsumentköplagen är en alltför stor risk för företagaren, eftersom det kan vara mycket svårt att visa huruvida problem hos en hästindivid fanns eller inte fanns vid köptillfället så länge som sex månader senare. Konsumentköplagen kan även invagga en köpare i tron att en häst kan returneras som en vara vilken som helst. För att utjämna de ojämna styrkeförhållandena som råder på lite olika sätt mellan säljare och köpare när det gäller överlåtelse/försäljning av levande djur borde särskild reglering gälla.

3.19.6

Förslag: Jordbruksverket uppdras att minska antal regler, och att återrapporteringskrav avseende detta införs

Tillväxtverket uppdras att utveckla verksamt.se

Jordbruksverket, liksom länsstyrelserna och många andra myndigheter, har uppdrag i sina instruktioner och/eller regleringsbrev avseende att förenkla företagare. Dessa är vanligen förknippade med återrapporteringskrav. Länsstyrelsen bedömer att verksamheter inom Jordbruksverkets ansvarsområde kommer även hästnäringen till godo. *Förslaget om särskilda uppdrag för Jordbruksverket avseende regelförenkling inom hästnäringen avstyrks* därför. Ett allmänt ökat fokus på hästföretagande från Jordbruksverket sida skulle dock sannolikt kunna råda bot på en del av de av utredningen identifierade utvecklingsområdena, utan att

interferera med främjande åtgärder och förenklingar riktade till det livsmedelsproducerande jordbruket.

Däremot *tillstyrks* förslaget att verksamheten utvecklas för att möta de behov hästnäringen har. Det finns dock ett stort behov av information, till hästföretagare, såvitt Länsstyrelsen erfar, om att tjänsten finns och vilken hjälp som den kan erbjuda.

3.19.7

Förslag: Andra yrkesgrupper än veterinärer ges utökade befogenheter inom fertilitetsområdet

Länsstyrelsen avstyrker förslaget, och därmed även förslaget om framtagande av utbildningar (se Kap 4.14.11)

Länsstyrelsen anser att rektalisering av ston är en veterinär uppgift. Fertilitetsarbete kräver även för en veterinär särskild vidareutbildning och träning på grund av fysiologiska faktorer hos hästen. Till skillnad från nötkreatur är hästars tarmkrös relativt kort, tarmslemhinnan är känslig och livmoder och äggstockar är inte belägna ner mot bäckenhålan som hos ko utan lite längre in upphängda i ligament. Hästar får dessutom ibland kraftiga tarmkontraktioner vid rektalisering. Allt detta tillsammans gör att risken för tarmskador vid rektalisering är relativt stor på häst. Ultraljudsundersökning ökar risken ytterligare eftersom även den måste ske genom rektalisering och då ska ultraljudsproben också få plats. Länsstyrelsen motsätter sig att seminassistenter eller husdjursassistenter med eller utan vidareutbildning ska få rektalisera ston för dräktighetsundersökning eller gynekologisk undersökning. Att seminera ston och samla sperma från hingst ingår i seminassistenternas utbildning. Det handlar om relativt enkla moment att utföra, kräver mindre manipulation och därmed finns tämligen liten risk för skador. Dessa moment kan genomföras under stationsveterinärens ansvar redan idag och kan fortsätta som idag.

Förslag: Införa villkorad läkemedelsanvändning (ViLA) för djurslaget häst

Länsstyrelsen avstyrker förslaget. Djurslaget häst har ett sjukdoms- och skadepanorama som är väldigt brett, och saknar helt de specifika och produktionsrelaterade sjukdomssymptom som finns

hos mjölkkor, kalvar eller får. Symptombild är inte ett tillräckligt instrument för en djurhållare att använda för att korrekt kunna sätta in en behandling utan att veterinär undersökt djuret, eftersom exempelvis infektioner, hosta, hälla, kolik och hudlidanden har så olika orsaker och behov av varierande behandling att det helt enkelt inte lämpar sig för ViLA. Veterinärer kan förskriva läkemedel för fyra veckors behandling efter undersökning, och det inkluderar sederande medel för skoning och andra liknande situationer. Antiparasitära medel kan förskrivas efter träckprov, utan att veterinär besökt anläggningen. Upprättande av intyg, noteringar i hästpass och liknande kan endast utföras av veterinär och inte efter att en djurhållare genomfört en behandling. Det är därför uteslutet att vaccinationer skulle kunna komma i fråga som villkorad läkemedelsanvändning. Det är även av mycket stor vikt att säkerställa att riskerna för antimikrobiell resistens hanteras och det är därför inte lämpligt att behandling med resistensdrivande preparat lämnas till djurhållare avseende djurslaget häst av ovan redan nämnda skäl avseende sjukdoms- och skadepanorama.

Länsstyrelsen håller med om att det är bra att öka den förebyggande hälsovården för häst. Detta kan ske genom att hästföretagaren knyter kontakt med en besättningsveterinär som lär känna både hästar och hästägare och kan ge bra rådgivning om förebyggande åtgärder och lägga upp en strategi för planerade besök. Bra kontakt med en veterinär kan också underlätta vid behov av akutvård, då denne har kännedom om i djurhållningen förekommande problem.

3.19.8

Förslag: Undantag från krav på hälsointyg inom Norden

Länsstyrelsen avstyrker förslaget

TRACES är det system som hanterar hälsointyg utfärdade av en officiell veterinär för djur och djurprodukter inom EU. Systemet DOCOM hanteras av djurhållaren själv och får användas inom Skandinavien och Estland under vissa omständigheter och under vissa villkor, exempelvis att hästen ska vara tillbaka på sin hemmaanläggning inom tio dagar. Det förenklade systemet som djurhållaren får hantera själv kan vanligen inte appliceras på avelsston, då dessa ofta behöver stanna på stuteriet längre än så. I

avelssammanhang är det mycket viktigt att biosäkerheten är hög, eftersom det är väsentligt att smittor inte introduceras på ett stuteri via sjuka ston. Det är därför ett dåligt förslag att införa undantag från kravet på hälsointyg i detta sammanhang. Dessutom är det lättare att transportera sperma i stället för ston. Det sker en hel del onödiga transporter av sto med föl till framför allt Norge för att de ska kunna registreras i rätt, läs förmånligaste, land. Detta gäller främst kallblodstravare. Här skulle förenklingar kunna ske genom ett administrativt förfarande eller genom att en ID-kontrollant reser i stället för att transportera djuren. Detta är enligt Länsstyrelsens förmenande betydligt mycket mer underlättande för djurhållaren än att endast slopa hälsointygskravet.

Beträffande resor till närmaste veterinärklinik som ibland kan ligga på andra sidan gränsen, kan Länsstyrelsen se en viss nytta med att underlätta dessa transporter. Samtidigt så omfattar hälsointyget i TRACES också en djurskyddsdel där den officiella veterinären intygar även att hästen är i tillräckligt bra skick ur djurskyddssynpunkt för att kunna transporteras. En del sjuka och skadade hästar lämpar sig inte för transport över huvud taget, åtminstone inte utan en veterinär bedömning och inledande behandling innan eventuell transport. Om den typen av förfarande skulle kunna genomföras av annan veterinär än en officiell veterinär skulle det finnas fler möjligheter att upprätta specifika intyg med syftet att akutvårda. Planerade behandlingar torde kunna hanteras med ordinarie hälsointygsförfarande, och detta inkluderar fertilitetsrelaterade insatser.

Förändringarna som föreslås avseende hälsointyg är dock inte något som ankommer Sverige ensamt att besluta om, utan även mottagande land har talan i frågan samt att många delar regleras i EU-bestämmelser.

Utredarens bedömningar

Digitalisering

Att verka för ökad digitalisering är uppdrag som ges till många myndigheter och vid fördelning av medel för forskning finns redan idag detta med som en av många aspekter att ta hänsyn till. En för djurslaget häst särskild inriktning är därför obehövlig enligt Länsstyrelsens mening.

Stimulera uppfödning av svenska hästar och ponnyer

Differentierade åtgärder skulle krävas för att stimulera den svenska uppfödningen, då anledningarna till att efterfrågan på svenska hästar/ponnyer kan vara många. Givetvis är priset en högst väsentlig fråga, inte minst för ridskolor och andra verksamheter då dessa har behov av ett större hästantal än en privatperson.

KAP 4.14

Förslag: Skolverket uppdras att ta fram utbildningspaket för gymnasial vuxenutbildning

Förslag: Yrkeshögskola för hästnäring

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen. Egen hög kompetens och kompetent personal är en förutsättning för att kunna utveckla en verksamhet, och detta omfattar djurskötsel/djurutbildning, anläggningsskötsel och företagande. Relevanta utbildningar är därför nödvändiga både på gymnasienivå och eftergymnasiala högre utbildningar.

KAP 5.8

Förslag för förbättrad tillgänglighet t ex stöd till anläggningars uppförande och drift, lokaltrafik, minskade insteg.

Länsstyrelsen anser att de medel som fördelas via den gemensamma jordbrukspolitiken i den nya programperioden ska riktas till livsmedelsproducerande verksamheter och *avstyrker den delen av förslaget.*

Dock skulle investeringsstöd för diversifiering av jordbruksföretag med hästverksamhet som inte är hobbyverksamhet kunna vara ett rimligt sätt att stärka näringen utan att interferera med stöd till livsmedelsproducerande jordbruksverksamheter. Det kan även finnas andra källor till finansiellt stöd till dessa verksamheter för att förbättra tillgängligheten och öka möjligheten för barn och ungdom att delta i hästverksamhet. Även detta ställer sig Länsstyrelsen positiv till. Att ge kommuner goda förutsättningar att investera för att tillse att ridskoleverksamhet kan bedrivas, se till att lokaltrafik

finns tillgänglig och att kostnaderna hålls nere för deltagande är viktigt. Detsamma gäller för att undanröja andra hinder för deltagande som beror på bristande tillgänglighet för funktionshindrade eller för personer som inte har goda kunskaper i svenska.

Utredarens bedömningar avseende folkhälsa

Länsstyrelsen delar bedömningen att hästsportens har stor betydelse för folkhälsan, men insatser kan vara mycket kostsamma. Det behöver därför avvägas vilka insatser som totalt ger bäst effekt ur ett folkhälsoperspektiv, och samtidigt ta hänsyn till att inte alla invånare attraheras av eller har förutsättningar för lagidrotter eller individuella idrotter av annat slag än hästsport. Länsstyrelsen bedömer att det finns ett behov att minska insteget för att öka möjligheterna till deltagande.

Länsstyrelsen vill poängtera att spel om pengar kan komma att innebära mycket negativa effekter för den enskilde och kan även utgöra en risk för penningtvätt och andra kriminella aktiviteter. Utredaren beror inte detta utan framhåller endast totalisatorsystemets bidrag till ökat intresse för hästnäringen och att skatteintäkter är en positiv effekt av spelandet. Detta menar Länsstyrelsen inte ger en tillräcklig beskrivning av effekterna av spel.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helen Hellmark Knutson med länsveterinär Annelie Grip Hansson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Kajsa Berggren medverkat, liksom handläggare inom fastighetsförvaltning, folkhälsa, krisberedskap, landsbygdsutveckling och stöd till lantbruket.